

Suomenlinnan Länsi- Mustasaaren täydennysrakentamisen arkkitehtuurikilpailu

27.5.2016–3.10.2016

Kilpailuohjelma

Sisällysluettelo

1	Kilpailukutsu	4
1.1	Kilpailun järjestäjä, luonne ja tarkoitus	4
1.2	Osallistumisoikeus	4
1.3	Palkinnot ja lunastukset	4
1.4	Palkintolautakunta	4
1.5	Kilpailuohjelman hyväksyminen	5
1.6	Kilpailun ohjelma-asiakirjojen luovutus	5
1.7	Kilpailuseminaari	5
1.8	Kilpailun aikataulu	6
2	Kilpailutekniset tiedot	6
2.1	Ohjelma-asiakirjat	6
2.2	Kilpailua koskevat kysymykset	6
2.3	Kilpailun arviointi, ratkaiseminen, tuloksen julkistaminen ja näytteillepano	6
2.4	Jatkotoimenpiteet kilpailun seurauksena	7
2.5	Kilpailuehdotusten käyttöoikeus	7
2.6	Kilpailuehdotusten palautus	7
2.7	Kilpailuehdotusten vakuuttaminen	7
2.8	Kilpailun säännöt	7
2.9	Kilpailun kieli	7
3	Kilpailutehtävä	7
3.1	Kilpailutehtävän tausta	7
3.1.1	Suomenlinna	7
3.1.2	Mikä tekee Suomenlinnasta arvokkaan?	8
3.1.3	Rakennustyön historiaa	8
3.1.4	Sotilasalueesta siviilihallintoon	11
3.1.5	Suomenlinna nykyään	12
3.1.6	Länsi-Mustasaari	13
3.1.7	Kilpailualue ja lähiympäristön rakennukset	14
3.2	Kaavaluonnos ja sen noudattaminen kilpailuehdotusta laadittaessa	16
3.3	Kilpailun tavoitteet	17
4	Suunnitteluohjeet	18
4.1	Kaupunkikuva	18

4.2	Alueen suunnittelu	18
4.3	Rakennukset	19
4.3.1	Asunto-ohjelma.....	19
4.3.2	Muut tilat	19
4.3.3	Asuntojen suunnitteluohje	20
4.3.4	Tekniset ratkaisut	20
4.4	Liikenne	21
4.5	Kilpailuehdotusten arvosteluperusteet	21
5	Ehdotusten laadintaohjeet	21
5.1	Vaaditut asiakirjat	21
5.2	Kilpailusalaisuus	22
5.3	Kilpailuehdotusten sisäänjätö	23
5.4	Lähteet ja lisätietoja	23

1 Kilpailukutsu

1.1 Kilpailun järjestäjä, luonne ja tarkoitus

Kilpailun järjestää Suomenlinnan hoitokunta. Kilpailu järjestetään avoimena suppeana kilpailuna. Kilpailun tarkoitus on löytää Suomenlinnan Länsi-Mustasaarelda poistettavien asuntoparakkien tilalle rakennettaville uusille asuinrakennuksille soveltuva luonne, laajuus ja toteutustekniikka Suomenlinnan maailmanperintökohteen suojeltuun, historialliseen miljööseen. Rakennushanke ei saa vähentää monumentin arvoa maailmanperintökohteenä, vaan voi parhaimmillaan jopa lisätä sitä.

1.2 Osallistumisoikeus

Suunnittelua koskeva hankintailmoitus on julkaistu hankintalainsäädännön edellyttämällä tavalla HILMA:ssa 27.5.2016 numerolla 2016–011942. Kilpailuun ovat oikeutettuja osallistumaan yksittäiset henkilöt tai työryhmät. Kilpailuun osallistuvissa työryhmissä tulee olla mukana henkilö, jolla on oikeus harjoittaa arkkitehdin ammattia omassa maassaan.

1.3 Palkinnot ja lunastukset

Kilpailun palkintoina jaetaan yhteensä 44 000 € seuraavasti:

- 1. palkinto 16 000 €
- 2. palkinto 12 000 €
- 3. palkinto 8 000 €

sekä kaksi lunastusta kumpikin 4 000 €. Lisäksi palkintolautakunta voi jakaa kunniamainintoja haluamansa määrän.

Palkinnot maksetaan Suomen Arkkitehtiiliiton kautta. Suomen Arkkitehtiiliitto perii kilpailusääntöjensä mukaisesti palkinnoista ja lunastuksista 7 %. Palkinnoille anotaan verovapaus.

1.4 Palkintolautakunta

Palkintolautakuntaan kuuluvat kilpailun järjestäjän nimeäminä:

Suomenlinnan hoitokunta:

- Heikki Lahdenmäki, palkintolautakunnan puheenjohtaja, arkkitehti
- Ulla Räihä, johtaja, arkkitehti

- Tiina Koskenniemi, rakennuttaja-arkkitehti

Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluvirasto:

- Mikko Aho, virastopäällikkö, arkkitehti

Museovirasto:

- Mikko Härö, osastonjohtaja

Suomen Arkkitehtiliitto:

- Merja Nieminen, arkkitehti
- Matti Sanaksenaho, professori, arkkitehti

Palkintolautakunta on oikeutettu kuulemaan muita tarpeelliseksi katsomiaan asiantuntijoita. Asiantuntijoina voi olla mm. kustannuslaskennan, kestävän kehityksen ja energiatalouden asiantuntijoita.

Palkintolautakunnan sihteerinä toimii arkkitehti Esko Rautiola. Asiantuntijat ja sihteeri eivät osallistu palkintolautakunnan päätöksentekoon.

1.5 Kilpailuohjelman hyväksyminen

Kilpailussa noudatetaan tätä kilpailuohjelmaa ja Suomen Arkkitehtiliiton kilpailusääntöjä. Kilpailuohjelma liitteineen on kilpailun järjestäjätahojen, palkintolautakunnan sekä Suomen Arkkitehtiliiton kilpailutoimikunnan hyväksymä.

1.6 Kilpailun ohjelma-asiakirjojen luovutus

Kilpailuohjelma ja muu kilpailumateriaali ovat saatavilla 27.5.2016 lähtien sähköisessä muodossa kilpailun verkkosivulta osoitteesta www.suomenlinnanhoitokunta.fi/hankkeet.

Kilpailijoilla on oikeus käyttää ohjelman liitteenä olevaa kuva- ja kartta-aineistoa vain kilpailuehdotuksen laadintaan. Osittainenkin käyttö muuhun tarkoitukseen joko kilpailun aikana tai sen jälkeen on ehdottomasti kielletty.

1.7 Kilpailuseminaari

Ehdotusten laatijoiden toivotaan osallistuvan hankkeen aloitusseminaariin 9.6.2016 alkaen klo 12.00. Seminaaria edeltää mahdollisuus opastettuun tutustumiseen kilpailualueeseen klo 10.00 lähtien. Seminaarin ohjelma löytyy kilpailun verkkosivulta.

1.8 Kilpailun aikataulu

Kilpailu alkaa 27.5.2016 ja päättyy 3.10.2016.

2 Kilpailutekniset tiedot

2.1 Ohjelma-asiakirjat

Ohjelma-asiakirjoja ovat tämä kilpailuohjelma ja siihen kuuluvat liitteet:

- Pohjakartta, nykytilanne ja maasto lähirakennuksineen (dwg)
- Aluemallinnus rakennuksineen (ArchiCad ja Revit – yhteensopiva)
- Valokuvia alueesta

2.2 Kilpailua koskevat kysymykset

Kilpailijoilla on mahdollisuus pyytää ohjelmaa koskevia selvityksiä ja lisätietoja kilpailun aikana. Kysymykset tulee tehdä kirjallisina ja nimimerkillä varustettuna ja lähettää sähköpostitse palkintolautakunnan sihteerille viimeistään 21.7.2016 osoitteeseen kirjaamo@suomenlinna.fi. Tämän päivämäärän jälkeen lähetettyihin kysymyksiin ei vastata. Aihekenttään tulee liittää viite ”Länsi-Mustasaaren täydennysrakentamisen suunnittelukilpailu”.

Kaikki kysymykset ja vastaukset julkaistaan mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään 15.8.2016 kilpailun verkkosivulla.

2.3 Kilpailun arviointi, ratkaiseminen, tuloksen julkistaminen ja näytteillepano

Kilpailun tulos pyritään ratkaisemaan tammikuun 2017 aikana. Kilpailun tuloksesta annetaan välittömästi tieto kaikille palkittujen, lunastettujen ja kunniamaininnan saaneiden ehdotusten tekijöille. Tulos julkistetaan myös kilpailun verkkosivulla.

Arvioinnista laaditaan pöytäkirja, joka sisältää kilpailun yleisarvostelun sekä luokkakohtaisen arvioinnin. Palkitut ja lunastetut työt asetetaan näytteille Suomenlinnaan myöhemmin ilmoitettuna ajankohtana.

Kaikki kilpailuehdotukset ovat nähtävillä kilpailujärjestäjän verkkosivulla palkintolautakunnan määrittämän ajan.

2.4 Jatkotoimenpiteet kilpailun seurauksena

Palkintolautakunta antaa suosituksensa jatkotoimenpiteistä kilpailun tuloksen perusteella. Arkkitehtuurikilpailun järjestäjän tarkoituksena on tehdä suunnittelusopimus voittaneen ehdotuksen tekijöiden kanssa ja aloittaa rakennusten suunnittelu välittömästi kilpailun tuloksen julistamisen jälkeen.

2.5 Kilpailuehdotusten käyttöoikeus

Kilpailun järjestäjällä on omistusoikeus palkittuihin ja lunastettuihin kilpailuehdotuksiin. Tekijänoikeudet jäävät ehdotuksen laatijoille. Kilpailun järjestäjällä ja suunnittelutoimeksiannon saaneella on oikeus käyttää hyväkseen muiden ehdotusten aiheita, ideoita ja ratkaisuja tekijänoikeuslain mukaisesti

2.6 Kilpailuehdotusten palautus

Kilpailuehdotuksia ei palauteta. Kilpailun päätyttyä palkitsematta ja lunastamatta jääneet työt on mahdollista noutaa kilpailun järjestäjältä myöhemmin ilmoitettavana ajankohtana.

2.7 Kilpailuehdotusten vakuuttaminen

Kilpailun järjestäjä ei vakuuta kilpailuehdotuksia. Kilpailijan on varauduttava säilyttämään ehdotuksensa alkuperäiskappaleet.

2.8 Kilpailun säännöt

Kilpailussa noudatetaan tätä kilpailuohjelmaa ja Suomen Arkkitehtiliiton kilpailusääntöjä.

2.9 Kilpailun kieli

Kilpailun kieli on suomi.

3 Kilpailutehtävä

3.1 Kilpailutehtävän tausta

3.1.1 Suomenlinna

Helsingin edustalla sijaitseva merilinnoitus Suomenlinna, alkuperäiseltä nimeltään Sveaborg, ulottuu kahdeksankymmenen hehtaarin laajuisena kahdeksan saaren alueelle. Linnoitusta alettiin rakentaa 1700-luvun puolivälissä, ja se on historiansa aikana palvellut osana Ruotsin kuningaskunnan, Venäjän

keisarikunnan sekä Suomen tasavallan puolustusjärjestelmää. Suomenlinna sijaitsee samalla pituusasteella kuin Tallinna Virossa ja samalla leveysasteella kuin Pietari Venäjällä.

Ruotsalaisella kaudella Sveaborg suojaasi valtakuntaa Venäjältä ja tarjosi armeijalle ja laivastolle linnoitetun tukikohdan kuivatelakoiineen. Venäjän valloitettua Suomen Ruotsilta 1800-luvun alussa merilinnoitus palveli Venäjän Itämeren-laivastoa vartioiden Pietariin johtavia väyliä yhdessä muiden merilinnoitusten kanssa. Suomen itsenäistyttyä vuonna 1917 Sveaborg oli vielä hetken aikaa osa Venäjää ja siirtyi suomalaisten hallintaan seuraavana vuonna eli 1918. Linnoitus, joka nimettiin uudelleen Suomenlinnaksi, toimi varuskuntana 1960-luvulle saakka.

Nykyisin Suomenlinna on Unescon maailmanperintökohde, maan suosituin kulttuurimatkailukohde yli 900 000 vuotuisella kävijällään sekä elävä Helsingin kaupunginosa, jossa asuu 800 asukasta ja työskentelee vuodenaikasta riippuen 400–500 ihmistä.

3.1.2 Mikä tekee Suomenlinnasta arvokkaan?

Suomenlinna on liitetty Unescon maailmanperintöluetteloon huomattavana linnoitusarkkitehtuurin edustajana. Linnoituksen kansainvälinen merkitys perustuu sen autenttiseen säilyneeseen arkkitehtoniseen ja maisemalliseen kokonaisuuteen. Linnoituslaitteet rakennettiin käyttäen hyödyksi saarien monimuotoista maastoa ja toteutettiin teknisesti neuvokkaalla tavalla. Aivan erityinen esimerkki innovatiivisuudesta on Susisaaren kuivatelakka. Karun sotilasarkkitehtuurin ohella linnoituksen rakennuksissa on huoliteltuja arkkitehtonisia yksityiskohtia. Suomenlinnan voi kokea yhtä hyvin historiallisena dokumenttina kuin tilaelämyksenäkin.

Venäläisen ja suomalaisen kauden rakennukset ja linnoitusvallit täydentävät ja rikastuttavat ruotsalaista linnoitusta. Linnoituslaitteiden ja rakennusten säilyminen on turvattu restauroinnilla, jota on tehty huolellisesti lähes sadan vuoden ajan. Eri aikakausien käyttäjien ja käyttötarkoitusten mukanaan tuomat aikakerrokset on otettu huomioon korjaustöiden suunnittelussa. Työmenetelmiä on kehitetty jatkuvasti; perinteisiä rakennusmateriaaleja ja työtapoja käytetään korjaustöissä maailmanperintökohteen arvon mukaisella tavalla.

3.1.3 Rakennustyön historiaa

Suomen puolustussuunnitelma valmistui vuonna 1747. Se perustui Suomen alueen puolustamiseen merivoimien ja merilinnoitusten avulla. Tätä varten täytyi rakentaa rajalinnoituksen ja suuremman laivastotukikohdan yhdistelmä. Jälkimmäisen tuli olla riittävän suuri käsittääkseen linnoitetun sataman ja telakan sekä riittävät huoltorakennukset ja pystyäkseen puolustautumaan kunnes Ruotsista voitaisiin lähettää apujoukkoja. Valtiopäivät hyväksyivät sekä rajalinnoituksen rakentamisen Degerbyhyn (nykyinen Loviisa) että varikkolinnoituksen ja sataman sijoittamisen Helsinkiin.

Kaikki Suomessa olevat linnoitustyömaat asetettiin everstilutnantti Augustin Ehrensvärdin alaisuuteen. Linnoitustyöt Helsingissä aloitettiin vuonna 1748. Linnoituksen arvioitiin valmistuvan neljässä vuodessa, mutta tehtävä osoittautui liian mittavaksi jo vuonna 1750. Työn laajuutta karsittiin, aikataulua muokattiin ja merilinnoituksen pariin tarkoitettua valtavan kaupunkilinnoituksen rakentaminen päätettiin siirtää myöhemmäksi. Resurssit eivät siltikään lopulta riittäneet kahden suuren kohteen samanaikaiseen rakentamiseen. Mantereen puolen linnoitus jäi keskeneräiseksi, ja siitä on tämän päivän Helsingissä jäljellä vain entinen tulli- ja pakkahuone.

Merilinnoituksen rakennustyöt puolestaan etenivät suunnitelmien mukaisesti vuoteen 1756 saakka Ranskan avokätisen taloudellisen tuen ansiosta. Linnoitus sai nimekseen Sveaborg. Suunnitelmissa linnoitus jakautui päälinnoitukseen Susisaarella ja Iso-Mustasaarella sekä ulkolinnoitusten ketjuun, jonka muodostivat Kustaanmiekkan, Länsi-Mustasaaren, Pikku-Mustasaaren ja Särkän linnoituslaitteet. Päälinnoituksen tärkein tehtävä oli suojata kuivatelakkaa, jossa laivat rakennettiin, varustettiin purjehduksia varten, ja jossa laivat talvehtivat. Ulomman linnoituskehän tehtävänä oli sulkea Kustaanmiekkan salmen ja Särkänsalmen laivaväylät sekä suojata päälinnoitusta.

Rakennustyöt etenivät pisimmälle Kustaanmiekalla, Särkällä ja Susisaarella. Saaristolaivaston käyttöön tarkoitettua kuivatelakan rakentaminen oli alkanut jo vuonna 1751. Telakka sijoitettiin Susisaaren pohjoiseen osaan, jonne suurikokoinen telakka-allas pystytettiin muodostamaan yhdistämällä Varvilahden pikkusaaret toisiinsa patorakenteilla. Ehrensvärdin apuna telakan suunnittelussa oli mekaanikko Daniel Thunberg, joka kehitti telakan rakennustöiden tueksi ja telakka-altaiden tyhjennystä varten useita teknisesti edistyneitä laitteita.

Suomenlinna on bastionilinnoitus, joka ei noudata tasankoalueilla tavattavien linnoitusten kaavaa. Linnoituksen muoto on hyvin epäsäännöllinen, koska se on suunniteltu rannikon puolustamiseen. Bastionit (vallinsarvi, takaa avoin viisikulmio, joka työntyy vallihautaan), kurtiinit (kahta bastionia yhdistävä välivalli tai muuri), raveliinit (takaa avoin ulkovarustus, jossa on kaksi terävässä kulmassa olevaa vallinkylkeä), vallihaudat (bastionirintaman edessä oleva vaakasuora taso), kontreskarvit (ulkovarustusten raja linnoituksen suuntaan ja vallihaudan ulkoreuna) ja glasiisit (valliluiska) ovat havaittavissa vain siellä täällä. Kolmella linnoitetuista saaresta on yhtenäiset, aukottomat harmaakiviset puolustuslinjat. Muita suojaa meren puolelta kaksinkertainen bastionirintama. Useiden päällekkäisten tulilinjojen järjestelmä mahdollisti Helsingin meriväylien sekä telakan vartioimisen ja puolustamisen.

Ehrensvärdin kuoltua vuonna 1772 laadittiin uudistettu linnoitussuunnitelma, jossa luovuttiin Helsingin maalinnoituksen rakentamisesta valmiiksi ja vahvistettiin merilinnoituksen pohjoista puolustusrintamaa.

Linnoitustyömaa oli laajuudeltaan aikansa suurin hanke Suomessa ja vaikutti monella tavalla koko maan eteläosan talouteen. Rakennustyössä ahersi tuhansia ruotusotilaita, ja rakennusmateriaalien hankinta ja valmistus synnyttivät laajan toimittajien verkoston. Eri alojen ammattilaisille oli kysyntää: 1700-luvun

alussa vielä suhteellisen vaatimaton pikkukaupunki Helsinki kasvoi ja vaurastui, kun sinne syntyi kauppahuoneita ja käsityöläisten verstaiteja.

Ehrensvärdin ajan Sveaborg oli väkiluvultaan Helsinkiä suurempi; varuskuntakaupunki oli Suomen toiseksi suurin yhdyskunta. 1700-luvun puolivälissä linnoituksessa oli ahdasta. Tuhannet rakentajat ja sotilashenkilöt sekä 1700-luvun loppua kohden myös sotilaiden perheenjäsenet ja palvelijat tarvitsivat asuntoja ja tarvikkeita. Ehrensvärdin suunnitelmien mukaisesti asuntoja sijoitettiin linnoituksen kurtiinirakennuksiin ja saarelle rakennettiin myös puisia asuintaloja. Rakennukset, jotka oli suunniteltu tykkejä ja muita aseita varten, palvelivat myös asuintoina upseereille ja sotilaille, samoin kuin verstaana ja varastoina. Ihmiset saattoivat asua kasemateissa, joihin päivänvalo saatiin ampuma-aukoista ja joissa kivääriaukot toimivat tuuletusaukkoina. Arkkitehtonisesti merkittävin asuinrakennus ja yksi Suomen ensimmäisistä asuinkerrostaloista oli vuosina 1764–1771 upseereille rakennettu Noakin arkin nimellä tunnettu rakennus Iso-Mustasaarella.

Haminan rauhassa syyskuussa 1809 Suomen alue, Sveaborg ja siellä ollut laivasto mukaan lukien, siirtyi Venäjän haltuun. Venäläiset laajensivat linnoitusvyöhykettä Sveaborgin itäpuoleisille saarille Vallisaareen, Kuninkaansaareen ja Santahaminaan. Rintamasuunta käännettiin länteen estämään maihinnousut Suomen etelärannikolle. Varuskuntaa varten rakennettiin useita uusia kasarmeja, sairaala ja kirkko. Linnoituksen asukasluku oli korkea, arvioiden mukaan keskimäärin kuusituhatta sotilasta ja siviiliä. Pääasiassa kauppiasta, käsityöläisistä ja virkamiehistä koostunut siviiliväestö rakensi puutalojaan eri puolille linnoitusta.

Ranskalais-englantilaisella laivastolla ei elokuussa 1855 ollut vaikeuksia pommittaa linnoitusta kahden päivän ajan ja aiheuttaa sille huomattavia vaurioita. Hyökkääjät katsoivat silti Sveaborg'in olevan niin vaikeasti valloitettava, että maihinnousua sinne ei edes yritetty.

Suomeen sijoitettujen venäläisten joukkojen komentaja, kenraali F. W. Berg laati pommituksen jälkeen pitkän aikavälin puolustus suunnitelman, jossa hän esitti linnoituksen pohjakaavan selkeyttämistä, tykkituloille alttiiden rakennusten madaltamista ja linnoitustöiden laajentamista ja jatkamista lähisaarilla. Sveaborg'iin tuotiin ajanmukaisia takaa ladattavia ja rihlattu tykkejä, joille rakennettiin uudet tykkiasemat. Linnoituksen hahmo muuttui dramaattisesti Kustaanmiekalle, Susisaarelle ja Vallisaareen rakennettujen massiivisten hiekkavallien myötä. Linnoituskokonaisuus laajeni 1860-luvulla Kruunuvuorenselän edustalla sijaitsevilta saarilta Helsingin rantoja suojaavaksi, 17 kilometriä pitkäksi linnoitetuksi vyöhykkeeksi.

Venäjän Japania vastaan vuosina 1904–1905 kärsimän tappion jälkeen Suomenlahdelle ryhdyttiin rakentamaan niin kutsuttua Pietari Suuren merilinnoitusta. Sen oli tarkoitus hallita tykistöllään Suomenlahtea rannalta rannalle ja turvata näin pääkaupunki Pietarin turvallisuus. Myös Sveaborgin tykistöä modernisoitiin, ja se liitettiin osaksi kokonaisuutta, vaikka hallinnollista sidettä merilinnoitusketjuun ei ollut. Rannikkolinnoitusten rakentaminen alkoi vuonna 1913.

Ensimmäisen maailmansodan alkaessa myös mantereella Helsingissä ryhdyttiin tekemään linnoitustöitä. Linnoituksen laajentaminen sai aikaan valtavan työmaan, jossa linnoitustöitä tekivät sekä venäläiset sotilaat että työhön palkatut siviilit. Pääkaupunkiseudulla arvellaan olleen töissä noin 10 000 suomalaista miestä ja naista.

Linnoitustyöt ensin hidastuivat ja lopuivat sitten miltei kokonaan Venäjällä tapahtuneen marraskuun vallankumouksen jälkeen. Viapori ei kokenut maailmansodassa taisteluja, mutta Venäjällä keväällä 1917 tapahtunut keisarivallan kukistuminen aiheutti levottomuuksia linnoituksessa.

Venäläisten matruusien kapina levisi maaliskuun puolivälissä myös Viaporiin ja Helsinkiin, joissa surmattiin useita upseereja. Saman vuoden loppupuolella bolševikit kaappasivat vallan Venäjällä ja Suomi itsenäistyi joulukuussa 1917. Viaporin linnoitus jäi kuitenkin vielä venäläisten haltuun. Kansalaissodan aikana Suomenlinna oli punavankileiri, jossa oli enimmillään yli 8000 punavankia. Toukokuun 12. päivänä 1918 linnoituksesta tuli virallisesti osa itsenäistä Suomea ja sen nimi muutettiin Suomenlinnaksi.

Arkkitehti Konstantin Thon'in vuonna 1865 suunnitteleman varuskuntakirkon venäläistyylliset sivukupolit purettiin vuonna 1918, ja muutamaa vuotta myöhemmin järjestettiin arkkitehtuurikilpailun kirkon ulkoasun muuttamisesta. Arkkitehti Einar Sjöströmin voittaneen ehdotuksen mukaisesti kirkon torni muutettiin nelikulmaiseksi, sen ulkoseinät rapattiin sileiksi ja alkuperäinen sisustus poistettiin.

Talvisodan sytyttyä vuonna 1939 Suomenlinnassa oli muun muassa ilmantorjunta- ja tykistöjoukkoja. Linnoitus toimi suomalaisen sukellusvenelaivaston tukikohtana.

3.1.4 Sotilasalueesta siviilihallintoon

Suomenlinna on tänä päivänä pitkälti se kokonaisuus, jonka venäläiset jättivät jälkeensä vuonna 1918. Suurin ero nykyiseen muodostuu puretuista puurakennuksista.

1920-luvulla armeija sekä muutamat yritykset alkoivat ottaa saaria uudelleen käyttöön. Ensimmäiset Suomessa rakennetut lentokoneet rakennettiin telakalla, ja pian sen jälkeen siellä korjattiin sota-aluksia ja jäänmurtajia. Ryhmä asianharrastajia perusti Ehrensverd-seuran, joka järjesti vuodesta 1921 ensimmäiset opastetut vierailut saarille. Ensimmäinen asemakaavaehdotus tehtiin vuonna 1919.

Suomenlinna oli sotilasalueena armeijan kannalta hankala, koska se oli myös arvokas muinaismuistoalue ja yleinen nähtävyys. Puolustusvoimat alkoikin 1950-luvulta lähtien luovuttaa rakennuksiaan ja alueitaan museoviranomaisten hallintaan. Armeija ei enää tehnyt peruskorjauksia omiin rakennuksiinsa, ja ne joutuivat yhä huonompaan kuntoon. Linnoitusrakenteetkin rapistuivat nopeammin kuin niitä pystyttiin korjaamaan, sillä kunnostustöiden määrärahat olivat niukat. Vuonna 1966 puolustusvoimat ilmoitti vetäytyvänsä saarilta kokonaan kymmenen vuoden kuluessa.

Helsingin kaupunki asetti toimikunnan miettimään saarten tulevaisuutta. Toimikunta ehdotti loppuraportissaan vuonna 1969, että valtio ja kaupunki ryhtyisivät yhteistyöhön, jotta Suomenlinna voitaisiin kehittää museoalueena, matkailukohteena, kulttuuri- ja ulkoilualueena sekä aktiivisena elävänä kaupunginosana. Suomenlinnan historiallisesti arvokas kokonaisuus haluttiin säilyttää ja saattaa hyvään käyttöön. Tulevaisuuden ideoimiseksi järjestettiin muun muassa arkkitehtuurikilpailu.

Kun Suomenlinnan Rannikkotykistörykmentti vuonna 1972 muutti pois, Suomenlinna siirtyi siviilihallintoon. Puolustusvoimien yksiköistä ainoastaan Merisotakoulu jäi Suomenlinnaan ja toimii entisellä paikallaan edelleen.

Keväällä 1973 perustettiin Suomenlinnan hoitokunta, jonka tehtäviin kuuluvat edelleen saarten rakennusten ja ympäristön restaurointi, kunnossapito ja hallinnointi.

3.1.5 Suomenlinna nykyään

1970-luvun alusta alkaen linnoituksen siviilikäytön osuus on kasvanut. Suomenlinnan rakennuksia on korjattu asunnoiksi, työtiloiksi ja kulttuurin palvelukseen. Suomenlinna on paitsi kansainvälisesti merkittävä monumentti myös omaleimainen ja elinvoimainen yhteisö. Diversiteetti on edelleen osa monumenttia, sen maisemaa ja arkkitehtuuria sekä sosiaalista rakennetta ja toimintoja.

Saaret ovat jatkuva rakennustyömaa. Työtä tekevät Suomenlinnan hoitokunnan lisäksi saarelle vuonna 1972 perustetun avovankilan asukkaat sekä yksityiset yritykset. Saarilla elämää värittävät myös muun muassa muusikot, taiteilijat, telakka-altaassa veneitään korjaavat, puolustusvoimien työntekijät ja koululaiset.

Suomenlinna liitettiin Unescon maailmanperintöluetteloon vuonna 1991. Linnoituksen suojelu perustuu lainsäädäntöön. Suomenlinnan hoitokunta on valtion kiinteistönhaltijavirasto, joka vastaa maailmanperintökohteen säilyttämisestä, ylläpidosta, esittelystä ja alueen käytön kokonaisvaltaisesta kehittämisestä. Suojelun toteutumista valvoo Museovirasto.

2000-luvun alussa Suomenlinna on noussut Suomen merkittävimmäksi kulttuurimatkailukohteeksi. Suomenlinnassa suuret matkailijamäärät kohtaavat suojelua vaativat erityiset kulttuuriarvot, pääkaupunkilaisten lähivirkistystarpeet ja asukkaiden arjen. Kohteen kulttuurisen, sosiaalisen, ekologisen ja taloudellisen menestyksen turvaamiseksi matkailua kehitetään kestävä matkailun keinoin. Suomenlinnan hoitokunta ohjaa matkailutoimintoja tukemaan Suomenlinnan kulttuuri- ja luontoarvojen säilymistä ja kasvattamaan tietoisuutta kohteen maailmanperintöarvoista. Lisäksi autetaan matkailupalveluiden tuottajia hyödyntämään maailmanperintöarvoja liiketoimintansa lisäarvona.

Kestävä matkailun strategian avulla minimoidaan matkailusta Suomenlinnan suojelulle ja ylläpidolle aiheutuvia haittoja. Samalla tuetaan palveluyrittäjien mahdollisuuksia taloudellisesti kannattavaan

liiketoimintaan ja vaikutetaan myönteisesti alueen elinvoimaisuuteen. Hyvinvoiva Suomenlinna säilyttää autenttisen luonteensa, tuottaa maailmanperintökohteen tarkoituksen mukaisesti kävijöille hyvinvointia ja näyttää muille kulttuuriperintökohteille esimerkkiä.

Asuminen Suomenlinnassa on pääosin vuokra-asumista. Asumista leimaa yhteisöllisyys ja ”suomenlinalaisuus”. Suomenlinnan hoitokunta noudattaa maltillista vuokrahinnoittelua ja valitsee uudet asukkaat julkisin, yhtenevin kriteerein.

3.1.6 Länsi-Mustasaari

Arkkitehtuurikilpailu sijoittuu Länsi-Mustasaarelle, joka poikkeaa muista Suomenlinnan linnoitussaarista. Länsi-Mustasaari on idän suuntaan täysin avoin ja laakea saari, jonka keskellä seisoo yksinäinen rakennusryhmä. Saaren poikkeavuuden selityksenä on, ettei laadittuja rakennussuunnitelmia koskaan toteutettu.

Linnoitustyöt saarella käynnistyivät 1749, ja 1750-luvun alkupuolella valmistui läntinen, kahdesta bastionista (Gyllenborg ja Tessin) muodostunut puolustusrintama. Itäistä puolustusrintamaa ei rakennettu alkua pitemmälle. Saaren neljä suurempaa rakennusta ovat osa laajempaa suunniteltua kokonaisuutta. Ehrensvärdin laatima linnoitussuunnitelma olisi toteutuessaan käsittänyt suurisuuntaisen huoltokeskuksen, jonne olisi sijoitettu leipomo, panimo, hevosmylly ja kirkko. Rakennukset olisivat muodostaneet neljän suljetun pihan ketjun. Suunnitelmasta toteutui vain kolmen kolmikerroksisen kasarmin ryhmä sekä leipomorakennus, joka sekin vain osittain. Ehrensvärdin kuoleman jälkeen linnoitustöiden johtoon asetettu J.M. Sprengtporten hylkäsi suunnitelman.

Venäläiset ottivat kesken jääneen suunnitelman uudelleen työn alle. Saaren länsiranta vallitettiin, ja vallivyöhykkeen pohjoinen, korkea osa onkin eräs tämän linnoitusvaiheen komeimpia osia koko Suomenlinnassa. Venäläiseltä kaudelta on peräisin myös puinen, alkuaan patruunalaboratorioksi rakennettu asuinrakennus saaren pohjoisosassa.

1940-luvun lopussa saaren asuinrakennukset kunnostettiin Valmet Oy:n työntekijöiden asunnoiksi, samalta ajalta on myös peräisin tiilinen, turvekattoinen sauna, ns. Nallensauna, saaren keskiosassa.

Tänä päivänä Länsi-Mustasaari on pääosin asuinkäytössä. Saarella on myös kaukolämpötunnelin ajoaukko Kaivopuistoon, tunnelin läpi voi ajaa hälytysajoneuvolla. Saaren koillisreunalla on Kaponieeri Löwen / Miinaluokka, joka palvelee nykyisin Merisotakoulun opetustilana. Länsi-Mustasaaren ja Pikku-Mustasaaren välisessä suojaisassa salmessa on pursiseuran laituri ja uimalaituri, joka palvelee talviaikana avantouimareita Nallensaunasta.

3.1.7 Kilpailualue ja lähiympäristön rakennukset

Kilpailualue sijaitsee Länsi-Mustasaaren koillisrannalla. Lähiympäristössä on runsaasti historiallisia puolustusrakenteita, niiden jäänteitä ja muita rakennuksia. Oheisesta linkistä pääsee tarkastelemaan Suomenlinnan rakennuksia ja niiden historiatekstiä. <http://herba.suomenlinna.fi/map/>

Kasarmi/asuinrakennus E3 on osa vain osittain toteutuneesta Länsi-Mustasaaren huoltokeskussuunnitelmasta. Se rakennettiin kasarmiksi vuosina 1757–1760. Rakennus jäi katon osalta viimeistelemättömäksi, ja se peitettiin väliaikaisella puukatolla. Koska kasarmien eteläpuolelle oli suunniteltu rakennettavaksi nk. sairaalapiha, siinä oli alkuaan neljä porrashuonetta ja sisäänkäynnit sekä eteläiseltä että pohjoiselta pihalta. Suuret kasarmituvat oli sijoitettu symmetrisesti porrashuoneiden molemmin puolin. Ensimmäisen ja toisen kerroksen ikkunat olivat suorakaiteen muotoiset, oviaukot ja ylimmän kerroksen ikkunat taas loivasti kaaripäätteiset. Katon rakentaminen lykkäytyi vuoteen 1798, ja ilmeisesti tuolloin myös julkisivut kunnostettiin.

Krimin sodan pommituksissa vuonna 1855 talon katto syttyi tuleen ja ylin kerros kärsi pahoja vaurioita. Korjaustöissä porrashuoneet rakennettiin uudelleen niin, että niitä oli enää kaksi, ja ylin kerros rakennettiin uudelleen. Venäläisen kauden lopussa rakennuksessa oli miehistöasuntoja ja mm. räätälin- ja puusepän versta.

Vuonna 1918 rakennus oli vankikasarmina, sitten Puolustusvoimien kasarmina. Toisen maailmansodan jälkeen rakennus peruskorjattiin 1946–47 Valmetin työntekijöiden asunnoiksi. Rakennus on nykyisin asuinkäytössä, ja sen julkisivut on kunnostettu 1994, B-portaan asunnot peruskorjattiin vuosina 1998–99, A-portaan asunnot vuosina 1999–2000

Upseeripaviljonki E4 rakennettiin v. 1759–61 upseerien asuinrakennukseksi. Sen eteläpäätä oli tarkoitus yhdistää ns. sairaalapihan rakennuskompleksiin, mistä johtuu epäsymmetrinen muoto. Rakennus jäi valmistuttuaan viimeistelemättömäksi, ja se peitettiin väliaikaisella suojakatolla. Krimin sodan pommituksissa vaurioitunut talo korjattiin 1897–98. Vuonna 1918 rakennus oli vankikasarmina, sitten Puolustusvoimien kasarmina. Toisen maailmansodan jälkeen rakennus peruskorjattiin 1948–49 Valmetin työntekijöiden asunnoiksi. Rakennus on nykyisin asuinkäytössä, ja sen julkisivut on kunnostettu 1994.

Kasarmi/asuinrakennus E5 on rakennettu miehistökasarmiksi vuonna 1756–61. Rakennusta on sittemmin muutettu 1860–61, 1873 ja 1898–99, jolloin uusittiin ikkunat karmeineen. Vuonna 1918 se toimi vankikasarmina ja jälleen sotilaskasarmina kunnes se peruskorjattiin 1948–49 Valmetin työntekijöiden asunnoiksi. Rakennus on nykyisin asuinkäytössä, ja sen julkisivut on kunnostettu 1993.

Ammusvarasto/patteri 3/E6 rakennettiin kurttiini Tessin-Gyllenborgin eteläpäättyyn vuonna 1868. Vuonna 1877 kellari peitettiin maalla. Suomalaisella kaudella kellaria on käytetty varastona.

Kurttiini Tessin-Gyllenberg/E7 bastionit Tessin ja Gyllenberg ja näiden välinen kurttiini rakennettiin vuosina 1749–51 ja 1755. Bastionit ovat jääneet venäläisen kauden vallivyöhykkeen alle, mutta kurttiinirakennus säästy yhdistämään patterit 1 ja 2. Kurttiinissa on kymmenen holvattua kasemattia, joista yhdessä on kurttiiniportti. Kasematit oli tarkoitettu ruutivarastoiksi. Venäläisen kauden lopulla rakennusta käytettiin tallina ja varastoina. Sama käyttö jatkui myös suomalaisella kaudella ja jatkuu yhä.

Nallensauna E9 valmistui vuonna 1949. Se koostuu saunatiloista, pesutuvasta, lämpökeskuksesta ja kahdesta asunnosta. Rakennuksessa on turvekatto sen historialliseen ympäristöön sopeuttamiseksi. Sauna- ja pesutilat peruskorjattiin vuonna 1988 ja julkisivut ja turvekatto 1994.

Sotaoikeuden talo/asuinrakennus E11 rakennettiin linnoitusrykmentin laboratoriksi kiväärin patruunoiden valmistusta varten vuonna 1875. Se on hirsirakenteinen. Linnoituspataljoonan sotaoikeus toimi talossa vuonna 1881, jolloin talo koostui mm. oikeuden istuntohuoneesta, oikeuden neuvotteluhuoneesta, todistajien huoneesta sekä eteisestä. Apteekki ja linnoituspataljoonan välskärin vastaanotto- ja odotushuoneet tehtiin vuonna 1897. Odotushuoneessa oli mm. ilmaklosetti. Ennen ensimmäistä maailmansotaa talo muutettiin asunnoksi. Viaporin vankileirin aikana vuosina 1918–19 talo toimi saksalaisen sotaväen ja siviilivartioston kasarmina, myöhemmin jälleen asuntolina. Vuoden 2004 kunnostustyön yhteydessä kaksi asuntoa yhdistettiin yhdeksi neljän huoneen ja keittiön asunnoksi. Kylpyhuone, wc, vesi- ja viemäriinjat sekä sähköasennukset rakennettiin kokonaan uudestaan.

Leipomo/asuinrakennus E12 valmistui vuosina 1761–62 kolmasosana suunnitellusta kokonaisuudesta, Rakennuksen kellarikerroksessa oli holvattuja varastotiloja ja ensimmäisessä kerroksessa leipomo. Toisessa ja kolmannessa kerroksessa oli asuntoja ja viljavarasto. Osa asumattomista tiloista muutettiin asuinkäyttöön 1828. Rakennus vaurioitui Krimin sodan pommituksissa vuonna 1855, minkä jälkeen rakennukseen tehtiin laajoja muutos- ja korjaustöitä. Suurin osa rakennuksesta otettiin asuinkäyttöön 1880-luvun lopulla. Sotavankileiriaikana sinne oli majoitettuna sekä saksalaista että suomalaista sotaväkeä sekä 2. vankipiirin kanslia ja konekiväärivartio. Vankileiriajan jälkeen rakennus siirtyi puolustusvoimille kasarmikäyttöön. Rakennus korjattiin Valmet Oy:n työntekijöiden asunnoiksi 1949–51. Leipomosali kunnostettiin asukkaiden kokous- ja kerhotiloiksi.

Suomenlinnan hoitokunta on peruskorjannut Länsi-Mustasaaren kerrostaloja vuodesta 1998 alkaen. E12 oli näistä viimeinen ja se valmistui vuonna 2003. Rakennuksen julkisivut oli kunnostettu jo vuonna 1992. Rakennus on nykyisin asuinkäytössä.

Kilpailualueen läheisyydessä on myös **kaukolämpötunnelin ajoaukko E13**. Tunneli rakennettiin 1978–80. Se alkaa Länsi-Mustasaaren entisestä öljyvarastosta ja jatkuu Särkän saaren alitse Kaivopuistoon. Suomenlinnan päässä ollut kierreporras korvattiin ajoluiskalla v. 1991–92, joten tunnelin läpi voi ajaa myös hälytysajoneuvo. Tunnelin peruskorjaus on valmisteilla ja toteutunee lähivuosina.

Kaponieeri Löwen/miinaluokka E14 on läheisellä niemellä, joka on entinen saari Tallholmen. Saarelle rakennettiin 1753–56 osittain kasemattoitua varustusta nimellä Kaponieeri Löwen. Saari yhdistettiin maapenkereellä Länsi-Mustasaareen 1790-luvulla. Venäläiset purkivat rakennelman, ja tilalle rakennettiin 1825–26 ruutivarasto. Rakennuksen seiniin puhkaistiin ikkunat vuonna 1840, ja katto vahvistettiin ja peitettiin maalla. Maakerroksen tueksi rakennettiin holvattu suojakäytävä kolmelle sivulle vuonna 1878. Rakennus oli tuolloin venäläisen tykistön hallussa. Suomalaisella kaudella rakennus on ollut puolustusministeriön käytössä varastona, se peruskorjattiin vuosina 2001–03 ja palvelee nykyisin Merisotakoulun opetustilana.

Parakit E16 ja E17 rakennettiin 1962 Puutalo Oy:n suunnitelmien mukaan väliaikaiseksi majoitustilaksi Valmet Oy:n työntekijöille. Rakennukset ovat nykyisin Suomenlinnan hoitokunnan hallinnassa ja asuinkäytössä. Rakennukset peruskorjattiin asunnoiksi 1987. Rakennukset puretaan ja korvataan tämän kilpailun tuloksena syntyvällä rakentamisella.

Ammusvarastot/patteri 1/E18 ja E19 Kaksiosaiset ruutikellarit rakennettiin vuonna 1867 patteri 1:n yhteyteen. Patterin kunnostustöiden yhteydessä myös kellareita kunnostettiin, ja ne peitettiin maalla. Myöhempien uudistustöiden yhteydessä ruutikellareiden ja tykkiasemien välille rakennettiin kiskot.

Patteri 1/E20–E25 on rakennettu vaiheittain aloittaen vuonna 1863. Ensimmäinen rakennusvaihe kesti vuodesta 1863 vuoteen 1868. Toinen rakennusvaihe alkoi vuonna 1872 rakentamalla patterin pohjoispäähän kaksi mörssäriasemaa ja asemien välinen yhdyskäytävä. Patterin muutkin tuliasemat uudistettiin tuolloin. Tykkiasemille rakennettiin graniittiset perustat ja asemien eteen holvatut suojakäytävät. Uusia tykinperustoja korotettiin vielä 1870-luvun lopulla, ja tykkiasemien välille rakennettiin miehistösuojat.

Patteri 2/E26–E27 on rakennettu bastioni Gyllenborgin päälle. Patteri uudistettiin vuosina 1877–79 ja rakennettiin jälleen uudelleen 1880-luvun lopulla vahvistamalla kivimuureilla ja kunnostamalla maavallit.

Patteri 3/E28–E29 on rakennettu bastioni Tessin'in päälle. Uudenlaiset betonoidut tykkiasemat rakennettiin vuosina 1900–01, jolloin tykkiasemien välille rakennettiin myös kaksikasemattiset betoniset miehistösuojat.

3.2 Kaavaluonnos ja sen noudattaminen kilpailuehdotusta laadittaessa

Helsingin yleiskaava 2002:ssa ja Helsingin uudessa yleiskaavaehdotuksessa kilpailualue on merkitty UNESCO:n Maailmanperintökohteeksi: Aluetta tulee hoitaa ja kehittää niin, että alueen Maailmanperintöarvo ei heikenny.

Suomenlinnassa ei ole lainvoimasta asemakaavaa. Suomenlinnaan ollaan laatimassa asemakaavaa, jonka tulevaan sisältöön mm. tämän kilpailun tulos vaikuttaa. Nykyisessä asemakaavaluonnoksessa

annettuja rajoja, rajoitteita tai merkintöjä ei siten tarvitse määräävinä ottaa huomioon kilpailuehdotusta laadittaessa. Kilpailijoilta toivotaan uutta luovaa ja vanhoja rakennelmia ja rakennuksia huomioivaa otetta ehdotuksissaan.

3.3 Kilpailun tavoitteet

Suomenlinnan on säilyttävä elinvoimaisena kaupunginosana. Eri asukasryhmien rinnakkaiselo on ollut linnoituksen arkipäivää alusta lähtien. Riittävä asukasmäärä, tasapainoinen ikäjakautuma ja asukkaiden käytössä olevat palvelut ovat välttämättömiä saaren asuttavuudelle ja samoin myös muut toimijat – esimerkiksi Merisotakoulu ja vankila – on otettava huomioon. Asukkaiden tietoisuutta maailmanperintökohteen poikkeuksellisista asumisolosta pidetään yllä, ja vastavuoroisesti suojellaan asukkaiden yksityisyyttä kehittämällä kulttuurimatkailun toimintatapoja.

Suomen kansallisessa maailmanperintöstrategiassa todetaan, että talouden muutokset Euroopassa ja Suomessa ovat sekä uhka että mahdollisuus kohteille. Kulttuurimatkailu nähdään tässä yhteydessä tärkeänä voimavarana ja jatkuvasti kasvavana ilmiönä. Suomenlinna toteuttaa strategian tavoitteita suojelun, ylläpidon ja esittelyn mallikohteenä, jossa etsitään jatkuvasti oikeaa tasapainoa autenttisuuden ja elinvoimaisuuden välillä.

Kilpailun tavoitteena on korkealaatuinen, uudenaikainen mutta silti historiallisen ympäristöön sopiva uusi asuinkortteli. Rakentaminen Suomenlinnaan on hienovarainen ja tarkka prosessi, jossa soveltuvuus olemassa olevaan miljööseen on ratkaisevaa. Arkkitehtuurikilpailulla etsitään juuri tähän paikkaan sopivaa rakentamisen määrää, muotoa ja tapaa. Arkkitehtuurikilpailun tavoitteena on löytää tälle alueelle arkkitehtuuriltaan ja mittakaavaltaan erityisesti Suomenlinnan historialliseen miljööseen sopivaa rakentamista. Arkkitehtuuriltaan uudisrakennusten tulee siten olla selkeästi oman aikansa edustajia. Rakennusten tulee olla Suomenlinnan historiallisen rakennetun ympäristön osa ja siihen sopeutuvaa, näin muodostaen uutta historiallista kerrostumaa Suomenlinnan rakennuskantaan.

Kilpailulla pyritään löytämään yllä mainituissa puitteissa uusia ajatuksia asumiseen, energiataloudellisuuteen ja käytettävyyteen. Rakenteellisesti kestävätkä ratkaisut vaativassa merellisessä ilmastossa ovat välttämättömiä, samoin kauniisti ikääntyvät materiaalit ja yksityiskohdat. Ehdotusten taloudellisuuteen ja toteuttamiskelpoisuuteen kiinnitetään erityistä huomiota. Rakentamisen toteuttaa Suomenlinnan hoitokunta.

4 Suunnitteluohjeet

4.1 Kaupunkikuva

Uudisrakennusten tulee sopeutua Suomenlinnan miljööseen ja kaupunkikuvaan. Uudisrakennuksilla ei ole tarpeen luoda maamerkkejä tai muita kaukonäkyssä silmiinpistävästi havaittavia kohteita. Julkisivujen materiaalivalinnoissa ei tarvitse nojata Suomenlinnassa jo käytettyihin materiaaleihin, mutta valittujen materiaalien tulee kestää hyvin aikaa ja vaativia sääolosuhteita sekä vanheta teknisiä ja esteettisiä ominaisuuksiaan menettämättä ja oltava helposti ja taloudellisesti huollettavia. Suomenlinnan alueella on useita ajallisia kerrostumia niin tyyllisesti kuin materiaalisestikin, ja uudiskohteen tulee luoda oma ajallinen kerrostumansa. Rakennusmateriaalit ja ratkaisutavat eivät saa luoda mahdollisuutta tahattomasti sekoittaa toteutettava uudiskohde historiallisiin rakennuksiin tai rakenteisiin.

Rakennusalue sijaitsee rantaviivan tuntumassa ja on korkeudeltaan hyvin lähellä merenpintaa.

4.2 Alueen suunnittelu

Sijaintikartassa on esitetty kaksi aluetta: kilpailualue ja suunnittelualue. Kilpailualueella tarkoitetaan aluetta, jolle ehdotetut rakennukset ja rakenteet sekä raskaammat maastomuokkaukset, kuten täytöt tai rantaviivan linjaukset, tulee osoittaa. Suunnittelualueella tarkoitetaan aluetta, jolle ehdotuksen tekijä voi sijoittaa muita toimintoja ja kevyitä toimenpiteitä.

Asuinrakentamisen lisäksi tulee kilpailuehdotuksessa esittää asumista palvelevat tilat ja rakennukset sekä rakennusten välitön ympäristö. Ehdotuksessa tulee esittää myös uusien rakennusten liittyminen vesialueeseen, terassit, laiturit, aidat yms. sekä pihapiirin korkotasojen ja pintojen sovittaminen lähiympäristöön. Piha-alueiden ja kulkureittien materiaalivalinnat tulee sovittaa Suomenlinnan pintamateriaaleihin. Alueella ei tarvitse varautua autojen pysäköintiin. Sen sijaan polkupyörien säilytys on ratkaistava.

Rantaviiva kohdealueella muodostuu täyttömaasta ja louheesta, joka estää rannan luontevan käytön ja on kaupunkikuvallinen ongelma. Rantaviivan hallinta ja käytettävyys eri vuodenaikoina ovat olennaisia saarella, joten ehdotuksessa voidaan maantäytöillä syntynyttä ranta-aluetta käsitellä, muokata ja täyttää kilpailijan harkitsemalla tavalla kilpailualueen puitteissa.

Suomenlinnassa ulko- ja ranta-alueet ovat yleensä julkista tilaa, eikä niiden osoittaminen yksityisiksi, asuntoihin liittyviksi oleskelualueiksi ole sallittua lukuun ottamatta asuntoihin välittömästi liittyviä, terasseiksi tulkittavia tiloja. Yleisen virkistyskäytön ohjaaminen pois asuntojen lähialueilta on osoitettava muutoin kuin alueita rajaamalla tai aitaamalla. Asumisen, yksityisyyden ja toisaalta alueen voimakkaan

matkailu- ja virkistyskäytön ristiriitojen ratkaiseminen on yksi Suomenlinnan rakentamisen keskeisiä kysymyksiä.

Vesialuetta voi osoittaa mm. venelaitureiksi. Nallensaunan käytössä olevan talviuintilaiturin käyttö on suosittua ja toivotaan jatkuvan kilpailijan esittämässä muodossa. Pursiseuran venelaituri on vilkkaassa käytössä ja kaipaa mahdollisuuksien mukaan lisää venepaikkoja.

4.3 Rakennukset

Suomenlinnan hoitokunta rakennuttaa, omistaa ja ylläpitää pääosin kaikkia Suomenlinnan rakennuksia, Kilpailun kohteena olevat rakennukset ovat vuokra-asuinkäyttöön tulevia asuinrakennuksia.

Rakennusten teknisten ratkaisujen tulee olla kestävä kehityksen mukaisia ja kuluttaa mahdollisimman vähän energiaa. Asuintilojen runsas luonnonvalonsaanti ja avautuvien näkymien suuntaus suhteessa mereen ja historiallisiin rakenteisiin on merkittävä lisä asumisessa.

Vesikatkojen suunnittelussa on huomattava merellisten olosuhteiden tuoma lisärasitus sekä tuulenpaineiden aiheuttama veden kulkeutuminen pintoja pitkin rakenteisiin.

Rakennukset ovat hyvin lähellä rantaviivaa, joten kilpailuehdotuksessa voidaan esittää myös veden rajaan tai päälle tulevia rakenteita. Varsinaisia rakennuksia ei veden päälle tule sijoittaa vaan lähinnä rakenteet voivat olla laitureita ja muuta meriympäristöön kuuluvia rakennelmia. Nämä mahdolliset rakennelmat tulee suunnitella julkiseen, saaren asukkaiden ja työntekijöiden, käyttöön.

4.3.1 Asunto-ohjelma

Ohjeellinen huoneisto-ohjelma:

- 4-5 h + k   90 m²   2 kpl
- 3 h + k/kk   65 m²   5 kpl

Kilpailuehdotuksessa esitetty rakentamisen määrä voi olla jonkin verran ohjeellisesti esitettyä määrää suurempi tai pienempi. Ratkaisevana tekijänä on kokonaisuuden sopivuus ympäristöön.

4.3.2 Muut tilat

Yhteistiloihin suunnitellaan pienehköt tekniset tilat ja varastot. Varastot toteutetaan osin lämpiminä ja osin kylminä, joista jälkimmäiset sijoitetaan mahdollisen erillisen ulkoiluvälinevaraston yhteyteen, pinta-alat suuntaa-antavia.

- Asuntovarastot (1 kpl/asunto)   á 3,0 m²
- Polkupyörävarasto   15 m²
- Ulkoiluvälinevarasto   10 m²

· Tekniset tilat

3 m²

4.3.3 Asuntojen suunnitteluohje

Asunnot suunnitellaan pääosin perheasunnoiksi. Asuntojen tulee olla valoisia ja avaran oloisia. Asuntojen ulkotilat, terassit ja parvekkeet tulee liittää asuntojen sisätiloihin joustavasti ja niiden käyttöä edistävästi. Ulko-oleskelutilojen suojaisuuteen tuulisessa meriilmastossa tulee kiinnittää erityistä huomiota. Tilankäytössä pyritään tehokkuuteen ja muunneltavuuteen, jotta asunnot olisivat joustavasti eri perhekokojen käytettävissä. Vähintään yhden asunnon tulee soveltua usean, esim. kolmen sukupolven asuttavaksi. Myös asumisyhteisöjen asumiseen voi hakea ratkaisuja. Asunnoissa voi olla parvia sekä muita tavanomaisesta poikkeavia asumisratkaisuja. Näkymät asunnoista Suomenlinnan erityispiirteisiin – historialliset rakenteet, merinäkymät, Helsingin siluetti – ovat asumisen laatua nostavia tekijöitä. Asuntoihin ei suunnitella asuntokohtaisia saunoja.

Asuntojen tulee täyttää normaalit esteettömyysvaatimukset. Märkätiloissa huomioidaan lisäksi tilojen huollon, hoidon ja käytön helppous. Sisäänkäynnin tulee olla suojattu ja tuulikaapillinen; mm. ulko-ovi tulee pystyä avaamaan siten, ettei se kastu. Perheasuntojen sisäänkäynnin yhteydessä tulee olla riittävät tilat myös lasten ulkoiluvaatteiden ja -välineiden puhdistamiseen ja säilytykseen. Sisäänkäynnin yhteydessä tulee olla myös tilaa lastenrattaiden/pyörätuolin/rollaattorin säilyttämiseen.

Keittiöt mitoitetaan normaalein keittiövarustein (esim. liesi, uuni, jääkaappi-pakastin, astianpesukone ja mikroaaltouunivaraus). Mahdollisuus ulkoruokailuun varmistetaan ulko-oleskelutilan hyvällä yhteydellä keittiöön.

Olohuoneen tulee avautua ulko-oleskelutiloihin vaivattomasti. Makuuhuoneet suunnitellaan käytännöllisiksi, tiiviiksi ja usealla eri tavalla kalustettaviksi. Komeroiden sijaan suositaan vaatehuoneita.

4.3.4 Tekniset ratkaisut

Asuinrakennusten tulee kuluttaa mahdollisimman vähän energiaa. Ratkaisuissa varaudutaan ns. vaihtoehtoisten energialähteiden (aurinkoenergia, maa- tai merilämpö) käyttöön tulevaisuudessa (kerääjät, paneelit). Rakennukset liitetään kaukolämpöön (lämmönjakohuone sijaitsee rakennuksessa E9).

Tuulenpaineen ja suolaveden haittavaikutukset rakenteille ja erityisesti julkisivuille tulee estää mahdollisuuksien mukaan. Teknisten ratkaisujen tulee olla vaikeita meriolosuhteita kestäviä ja helposti huollettavia. Niiden tulee tukea kohteen elinkaarikustannusten hallintaa. Palkittavien ehdotusten toteutettavuus ja kokonaistaloudellisuus arvioidaan ennen kilpailun lopullista ratkaisua.

Asuintilojen alimman lattiakorkeuden merenpinnasta tulee olla vähintään +2,8.

4.4 Liikenne

Asukkaat pysäköivät autonsa lähtökohtaisesti mantereelle. Kilpailuehdotuksessa ei tule esittää autopysäköintiä. Sen sijaan hälytysajoneuvojen pääsy rakennuksen läheisyyteen on ratkaistava. Polkupyörien säilytyksessä on huomioitava Suomenlinnan autottomuus ja esim. tavarapolkupyörien yleistyminen.

4.5 Kilpailuehdotusten arvosteluperusteet

Kilpailun tarkoituksena on löytää Suomenlinnan Länsi-Mustasaareltä poistettavien asuntoparakkien tilalle rakennettaville uusille asuinrakennuksille soveltuva laajuus, luonne, muoto ja toteutustekniikka Suomenlinnan maailmanperintökohteen suojeltuun, historialliseen miljööseen.

Ehdotusten arviointiperusteet:

1. Tärkein arviointiperuste on kokonaisarkkitehtuuri suhteessa Suomenlinnan rakennuskantaan, erityisesti tärkeimmistä näkymäsuunnista Länsi-Mustasaaren sillalta, Suomenlinnan lautalta ja mahdollisesti Kaivopuistosta. Arkkitehtonisiin arvoihin luetaan myös merellisen ympäristön hyödyntäminen ja vesielementin ottaminen huomioon eri vuodenaikoina.
2. Teknisten ratkaisujen kestävyys, terveellisyys ja huollettavuus
3. Rakentamisen ekologisuus ja energiatehokkuus sekä yleisen kestävän kehityksen mukaiset periaatteet
4. Asuntosuunnittelun innovatiivisuus, asuntojen käytettävyys ja yhteisöllisyys sekä joustavuus eri asumistilanteissa

Tuomaristo arvostaa myös hyvin ratkaistua kokonaisesteettömyyttä.

5 Ehdotusten laadintaohjeet

5.1 Vaaditut asiakirjat

Suunnitelmat esitetään enintään viidellä (5) vaakasuuntaisella A3-kokoisella kopiointikelpoisella arkilla. Arkkeja ei saa pohjustaa, taittaa eikä kääriä rullalle. Selostus tulee sijoittaa osaksi A3-arkkeja. Asiakirjat luovutetaan myös pdf-formaatissa usb-muistitikulla yhtenä tiedostona. Pdf-tiedoston tarkkuuden tulee olla 300 dpi. Pdf-tiedostojen metatiedoissa ei saa olla ehdotuksen tekijään viittaavia tietoja. Anonymiteetin purkautuminen voi johtaa ehdotuksen hylkäämiseen

Tulosteissa toivotaan ohjelma-asiakirjaksi tuotetun 3D-aineiston hyödyntämistä, erityisesti havainnekuvin.

Pakolliset tulosteet:

- Asemapiirustus suunnittelualueesta laadittuna annetulle pohjakartalle 1:500
- Pohjapiirustukset 1/200 sisältäen pihapiirustuksen
- Leikkaus, josta käy ilmi rakennusten suhde rantaan ja meren pintaan 1:200
- Julkisivu mereltä (koilliseen), näkymässä kaikki kilpailuehdotuksessa kilpailualueelle sijoitetut rakenteet ja toiminnot sekä lähimmät rakennukset hahmoina (ks. salmen yli otettu hi-res. valokuva)
- Havainnekuva: näkymä kilpailualueelle Pikku-Mustasaaren ja Länsi-Mustasaaren yhdistävän sillan koillispäästä alueelle katsottuna siten, että koko kilpailualue ja myös taustalla olevat rakennukset erottuvat selvästi (ks. hi-res liitevalokuva)
- Selostus: ehdotuksen liittyminen ympäristöön (asemakaavallinen ajatus) ja toiminnalliset perusteet sekä tekniset ratkaisut, materiaalit ja ratkaisutavat, laskelma laajuuksista sisältäen kootusti tiedot asunnoista ja muista tiloista pinta-aloineen (asm^2 , brm^2 , kem^2 ja brm^3)

Valinnaiset tulosteet

- Julkisivuotteita, leikkauksia ja pohjapiirustuksia sekä muuta ehdotuksen tekniseen sisältöön tai liittymiseen piha-/ranta-alueeseen
- Havainnekuvia: esim. näkymä kilpailualueen lounaispuolelta kulkevalta tieltä kilpailualueelle sijoitettuna

5.2 Kilpailusalaisuus

Kilpailuehdotuksen jokainen asiakirja on varustettava nimimerkillä. Kilpailun sihteeri varmistaa, ettei palkintolautakunnalle toimitettavassa materiaalissa ole tekijöiden henkilö-, osoite- tai tunnistetietoja.

Kilpailuehdotuksen mukana on lähetettävä suljettu ja nimimerkillä varustettu läpinäkymätön kirjekuori, sisällä ehdotuksen nimimerkki ja tekijän (tekijöiden) nimi, osoite ja puhelinnumero sekä mahdolliset avustajat ja erityisesti ehdotuksen tekijänoikeuksien omistaja(t).

Kilpailuehdotuksia ei palauteta.

5.3 Kilpailuehdotusten sisäänjätö

Kilpailuehdotukset toimitetaan osoitteeseen:

Kirjaamo
Suomenlinnan hoitokunta
Suomenlinna C40
00190 Helsinki

Kilpailuehdotukset on toimitettava mainittuun osoitteeseen viimeistään maanantaina 3.10.2016 klo 15.00 tai jätettävä ne todistettavasti viimeistään saman päivän aikana postin tai muun kuljetuslaitoksen kuljetettavaksi. Kilpailijan on varmistettava, että lähetyksen päällä on postin tai muun kuljetuslaitoksen merkintä sisäänjätöhetkestä.

5.4 Lähteet ja lisätietoja

Suomenlinnan rakentamisesta ja sen vaiheista on saatavissa runsaasti kirjallisuutta ja muuta tietoa.

Suomenlinnaa kuvaava teksti on lainattu ja muokattu pääosin Sakari Mentu'n 2016 julkaisemattomasta tekstistä. Länsi-Mustasaaren rakennuskantaa kuvaava teksti on muokattu teoksesta: Pekka Kärki – Heikki Lahdenmäki – Liisa Eerikäinen – Helena Rosén – Seija Linnanmäki, *Suomenlinnan rakennusten historia*, Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 17, Museoviraston rakennushistorian osasto ja Suomenlinnan hoitokunta, Jyväskylä 1997. Lisäksi pienempiä osia tekstiä on lainattu lukuisista Suomenlinnan historiaa käsittelevistä teoksista ja lähteistä.